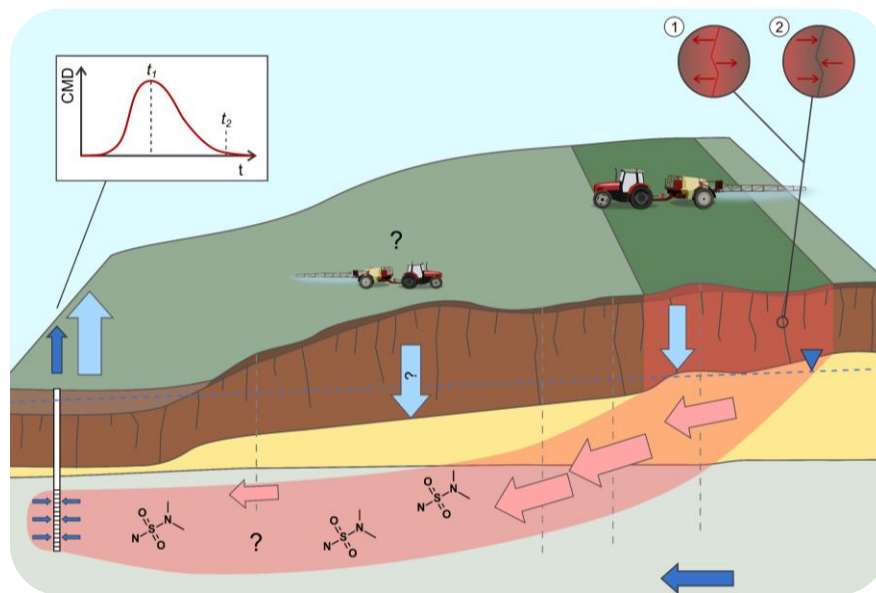

Værktøjer til vurdering af varighed og effekt af DMS i grundvandssystemer

06-03-2024 ATV Vintermøde

Majken Frederiksen (Rambøll), Klaus Mosthaf (DTU Sustain), Anton B. Bøllingtoft (DTU Sustain), Christian N. Albers (GEUS), Mette Christophersen (Rambøll), Nina Tuxen (Region H), Peter L. Tüchsen (Novafos), Liselotte Clausen (HOFOR), Gry A.S. Janniche (ALS, tidl. NIRAS), Poul L. Bjerg (DTU Sustain)

RAMBOLL

Bright ideas.
Sustainable change.

REGION
The Capital Region
of Denmark

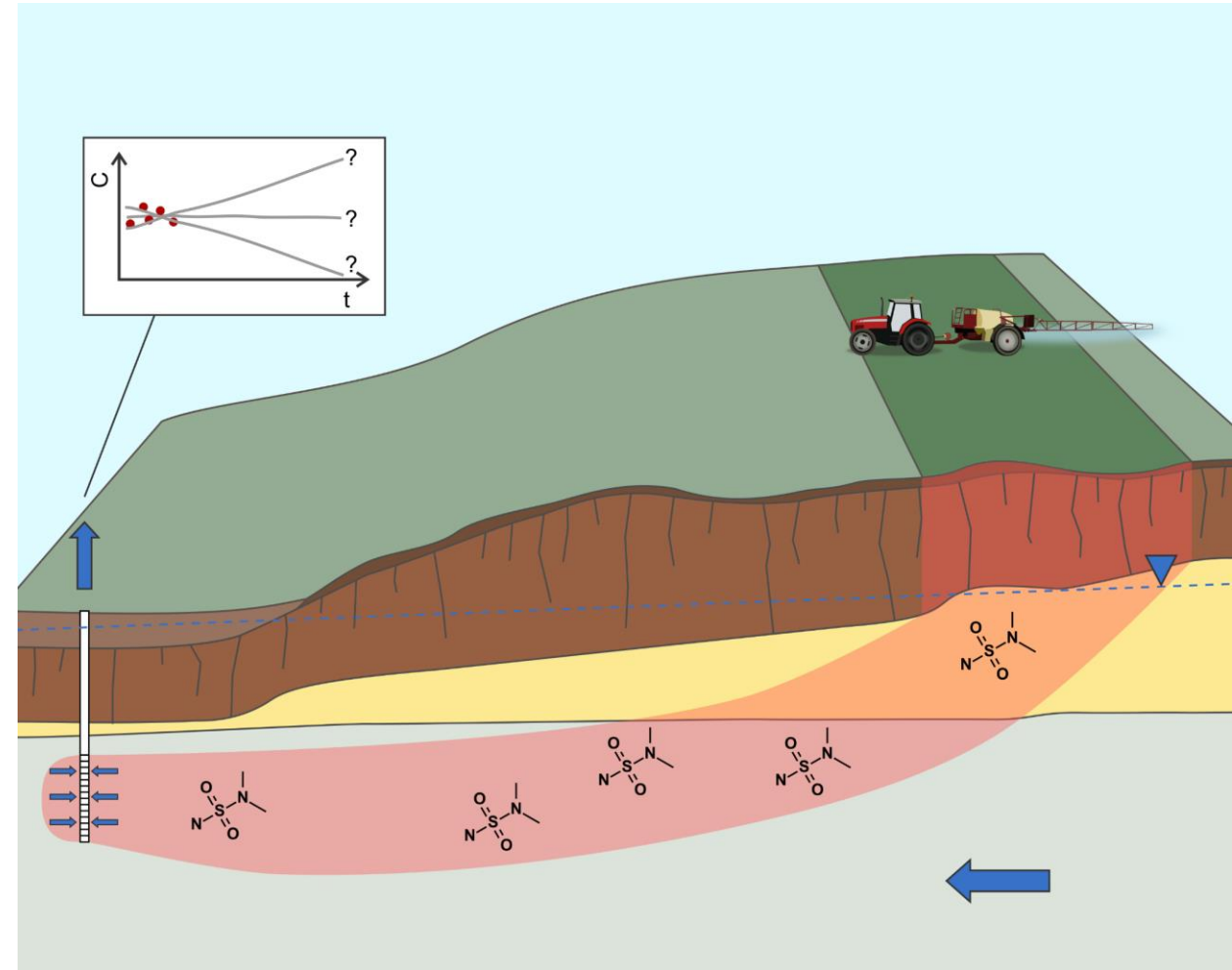
Novafos

HOFOR

nnovationsfonden

Motivation og formål

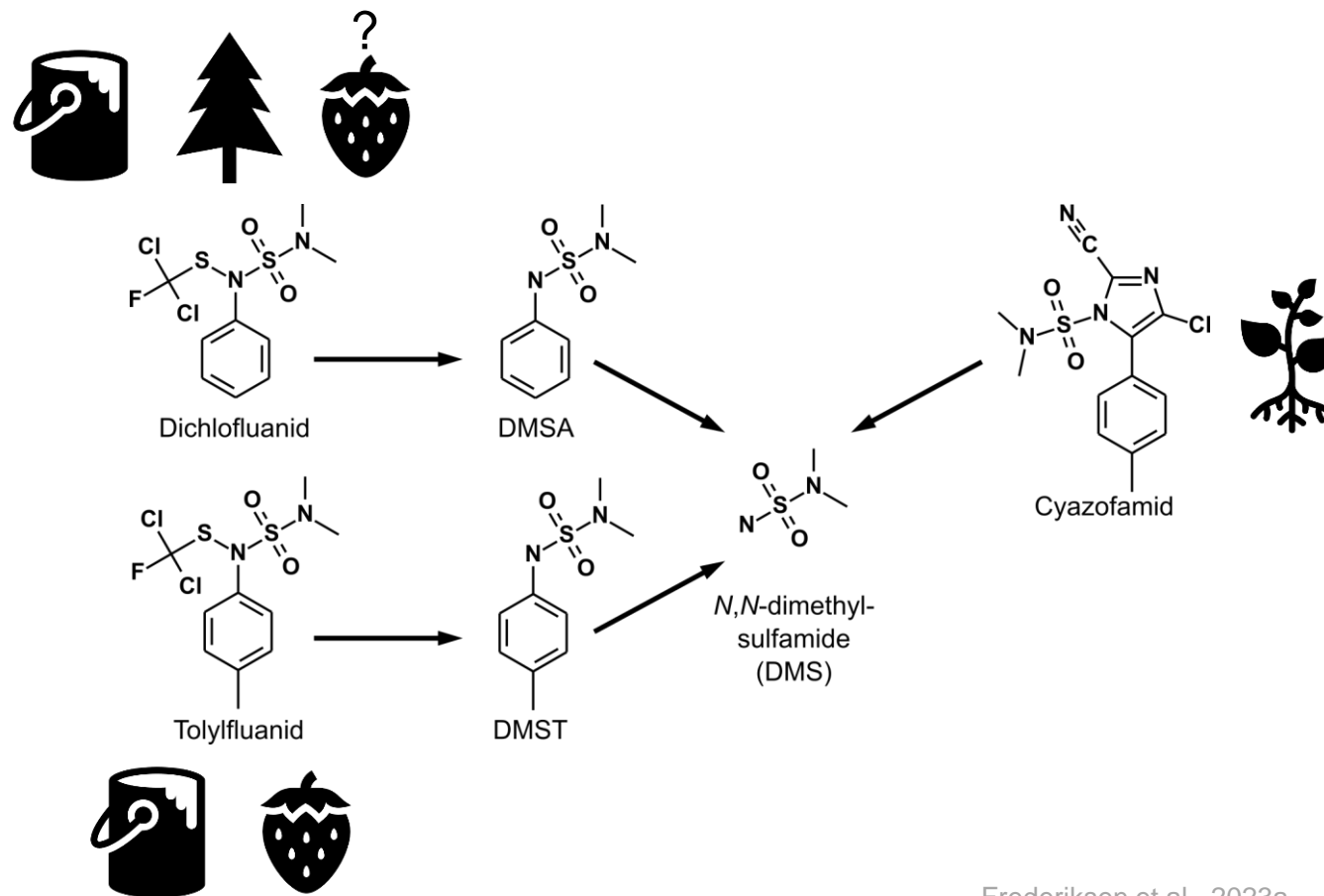
- Udbredte fund af pesticidmetabolitter
    - 2021: DMS påvist i 33,5% af drikkevandsboringer
    - Mange fund nær de større byer → forsyningsproblem
  - Korte dataserier for "nye" stoffer → svært at forudsige udviklingen
    - Planlægning?
    - Langsigtede investeringer?
- Vandforsyninger og regioner savner prognose for varigheden

DMS: Kilder og moderstoffer

Anvendelse i Danmark:

- Dichlofluamid (DCF)
  - Udendørs træmaling
  - Træimprægnering
  - Frugt- og bæravl?
- Tolyfluamid (ToF)
  - Udendørs træmaling
  - Frugt- og bæravl
- Cyazofamid (CZF)
  - Kartoffelavl

Frederiksen et al., 2023a

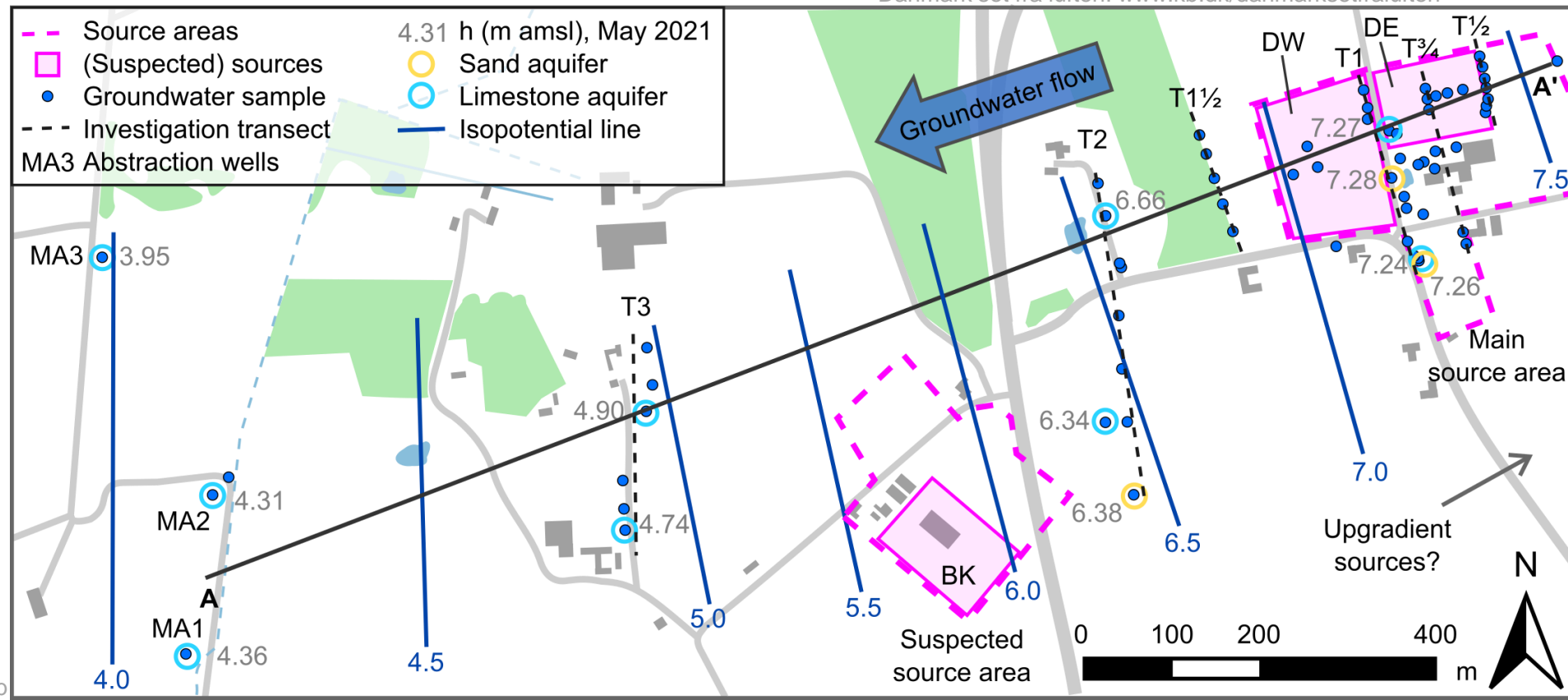
Feltlokalitet

Opland til Marbæk Vandværk

- Primært kildeområde ca. 1,4 km opstrøms
- Maskinstation
~1980'erne-1990'erne
- Jordbærdyrkning
~1967- midt-1990'erne
- Kildeområder DW+DE
- Mulig sekundær kilde?
ca. 0,8 km opstrøms
- Tidl. jordbærdyrkning
- Kildeområde BK

Danmark set fra luften. www.kb.dk/danmarksetfraluften

Feltlokalitet

Lokalisering af tidligere jordbærmarker

- Lokaltetshistorik
- Historiske luftfotos
- Overfladejordprøver
- Porevandsprøver

→ Arealer og kildestyrker til modellen

1970
28. maj

1995
13. apr.

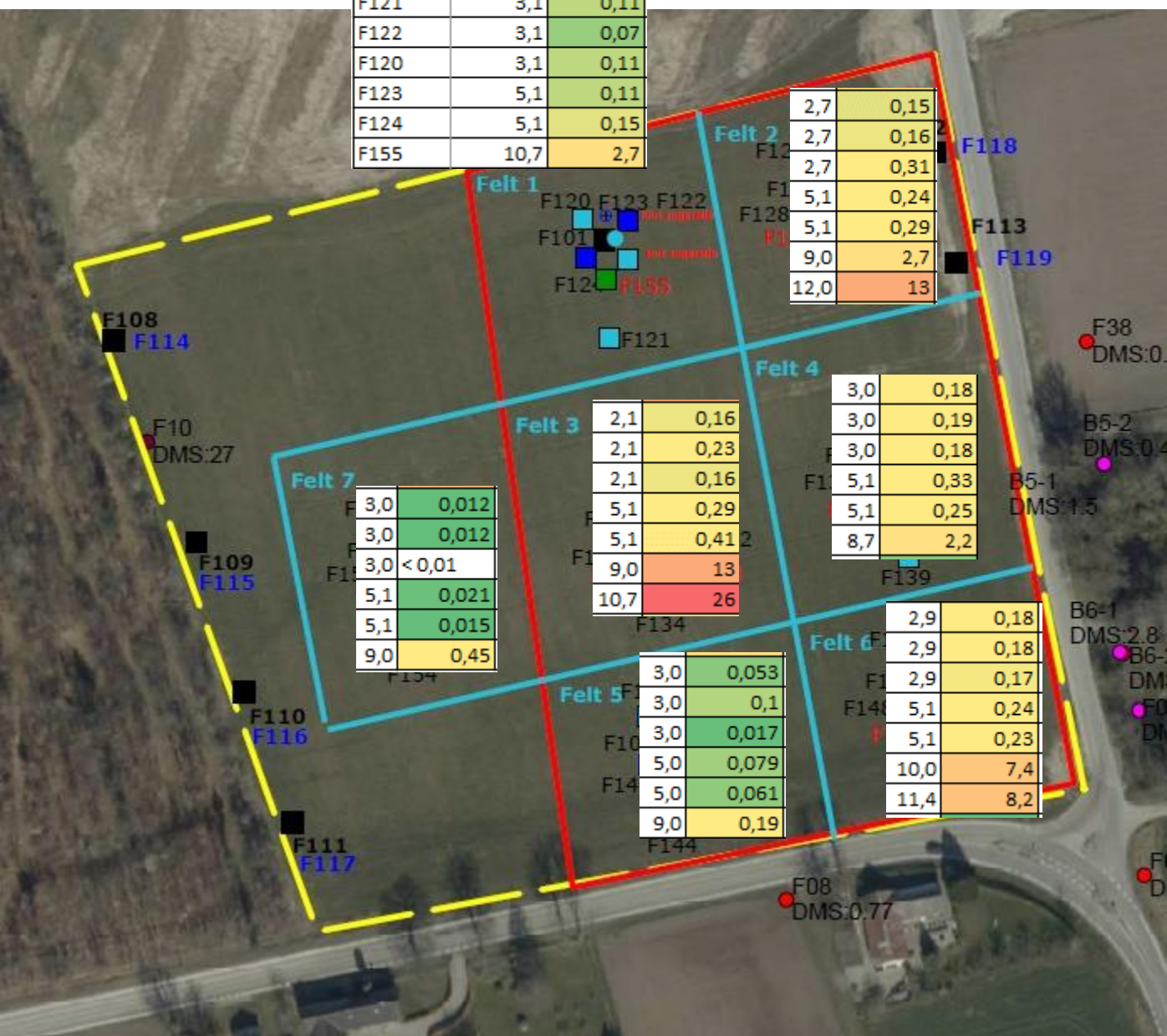
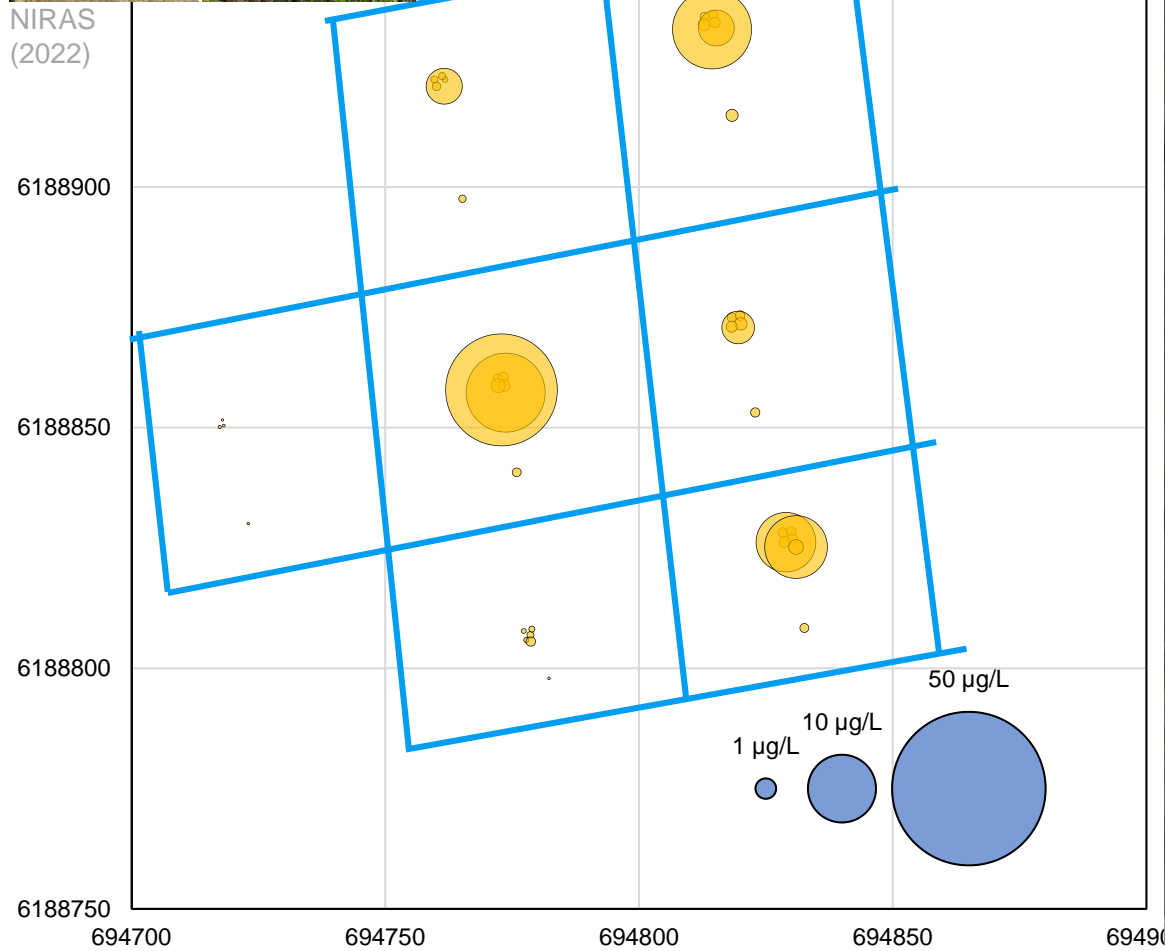
Privatfoto (2006)

1989

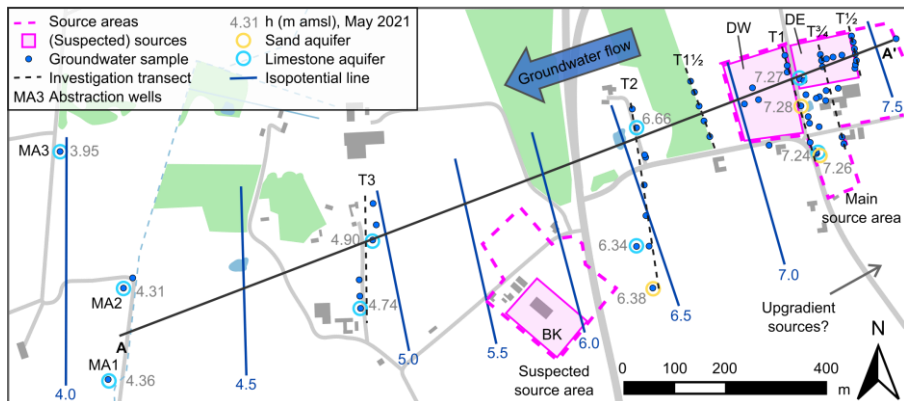
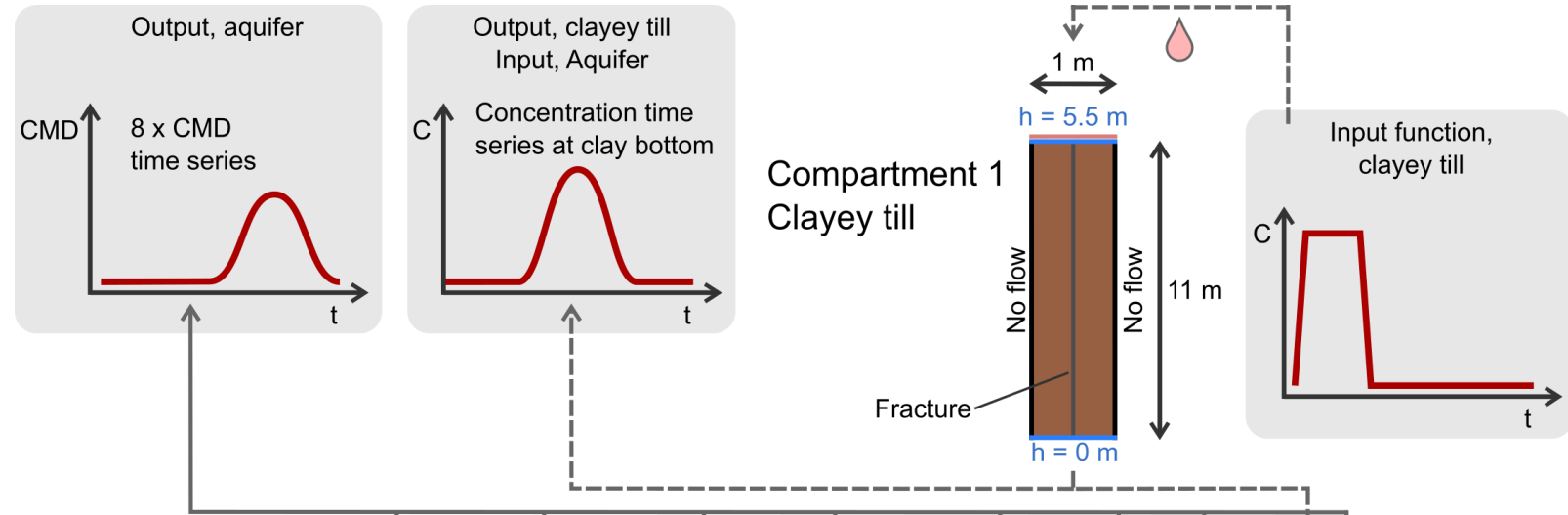

Porevandskoncentrationer

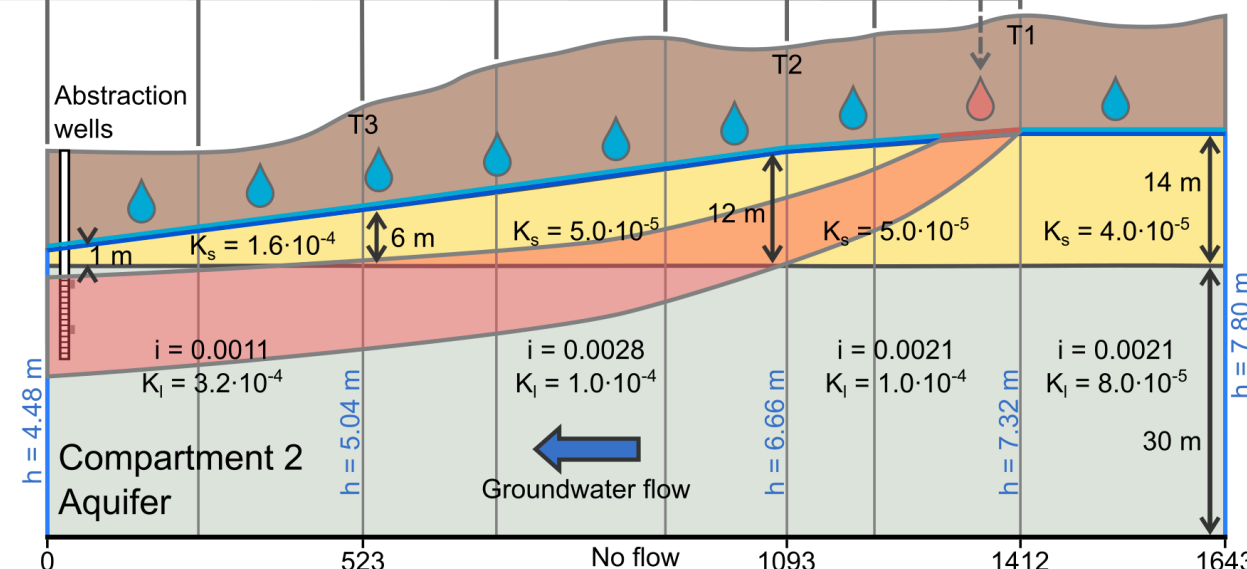

Modellering af stoftransport

- 2D-transekt langs strømning
- 2 moduler
  - Modul 1: Moræneler
  - Modul 2: Magasin
- Stoftransport
- Output: Forureningsflux (CMD)

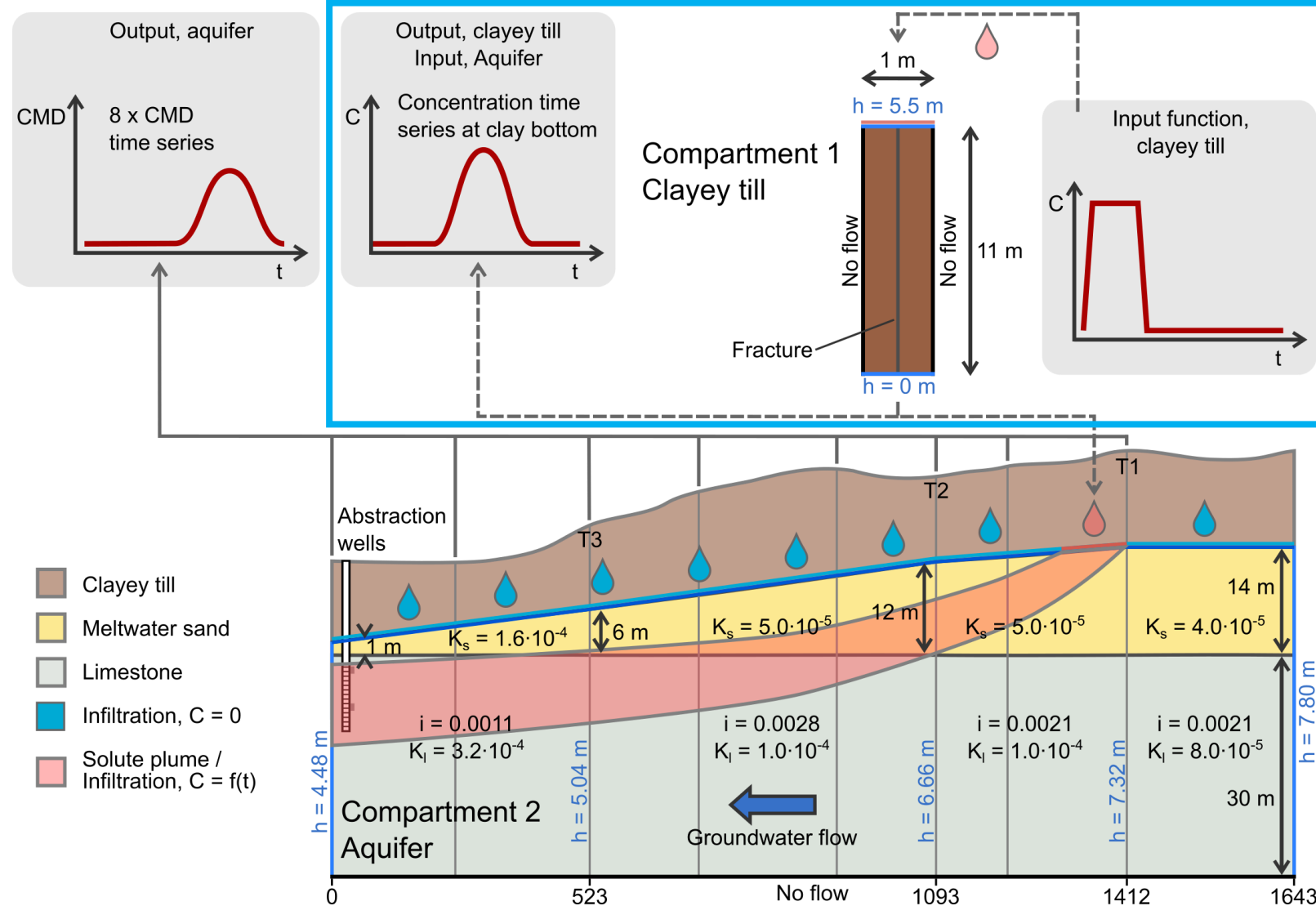

- Clayey till
- Meltwater sand
- Limestone
- Infiltration, $C = 0$
- Solute plume / Infiltration, $C = f(t)$

Modelling af stoftransport

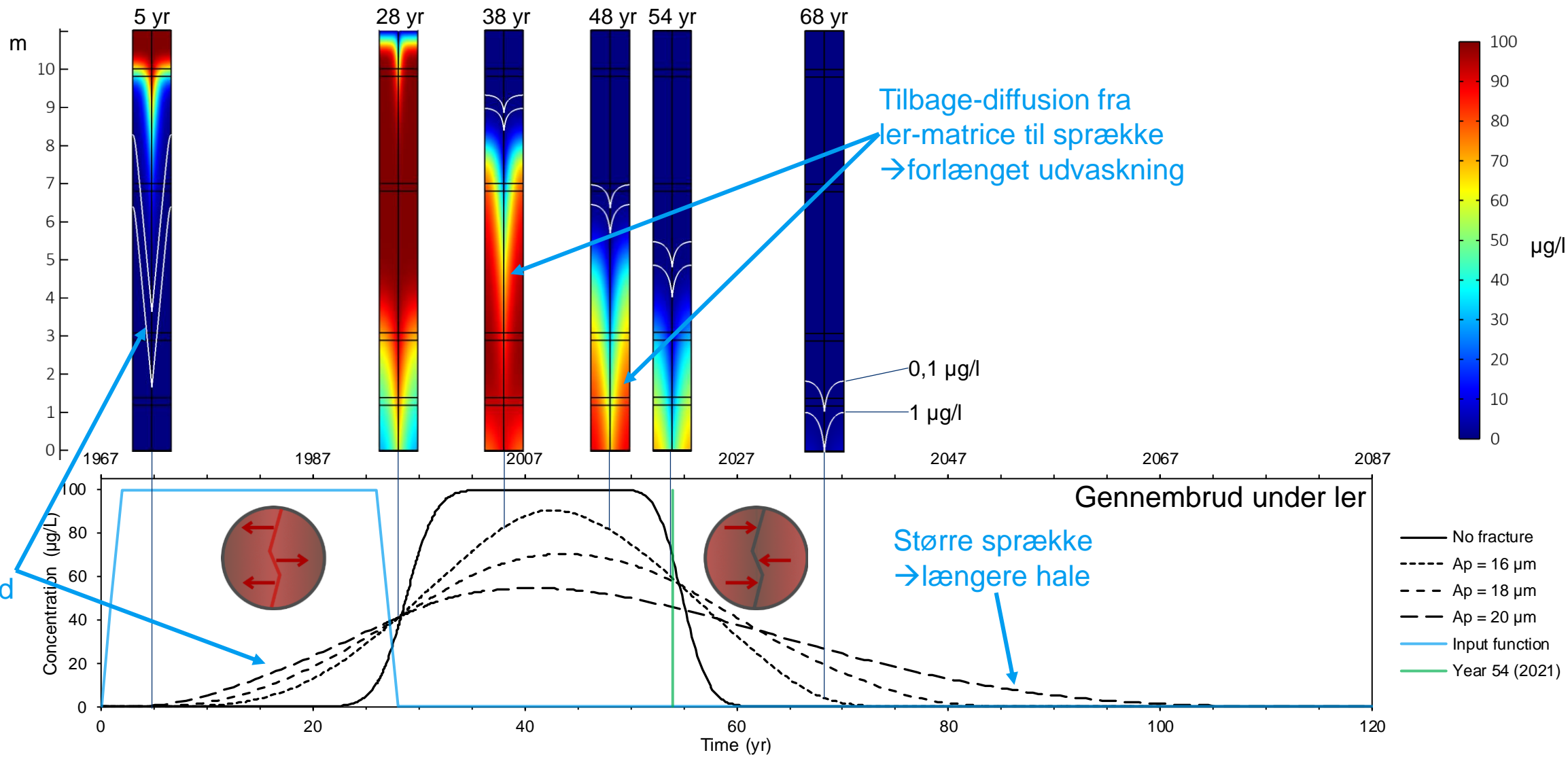
1. Moræneler

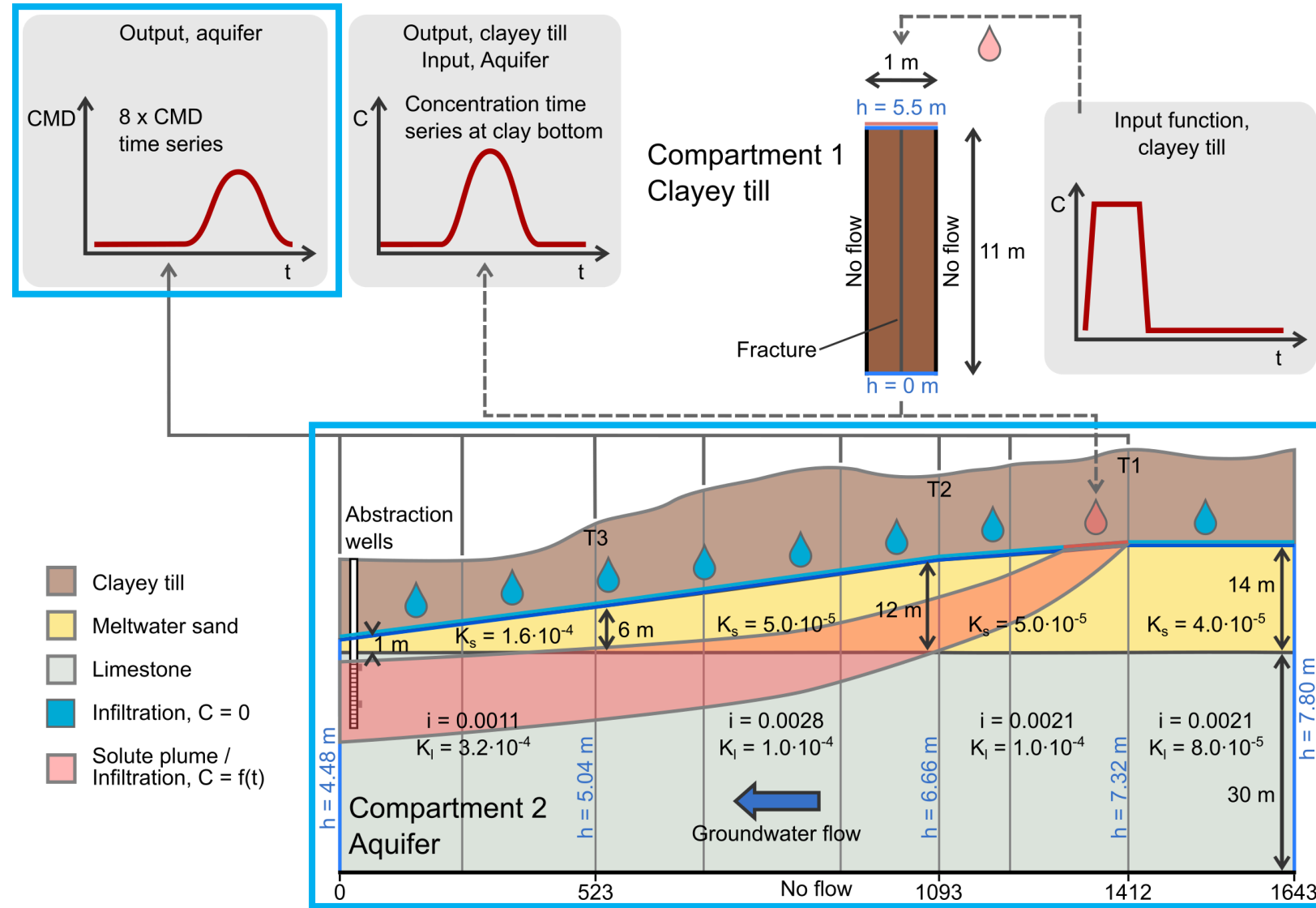
Modellering af stoftransport

1. Moræneler

Modelling af stoftransport

2. Magasin

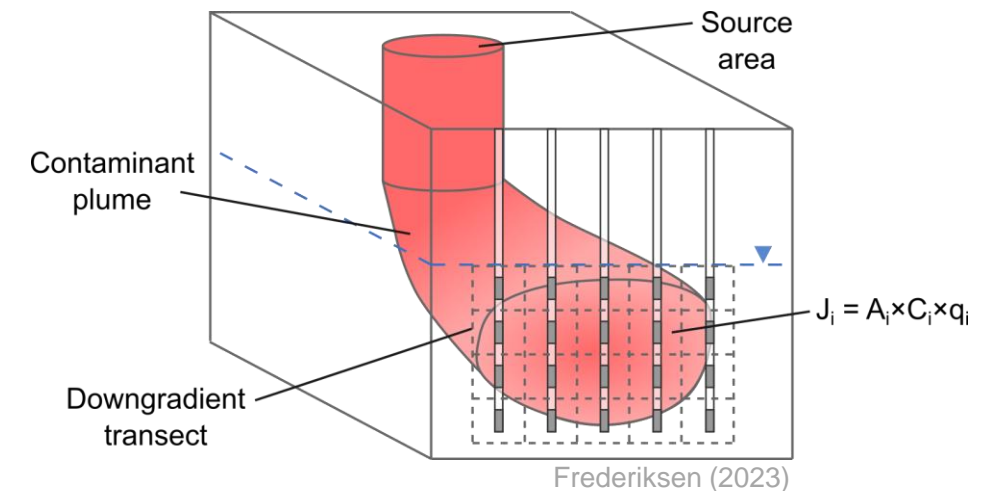
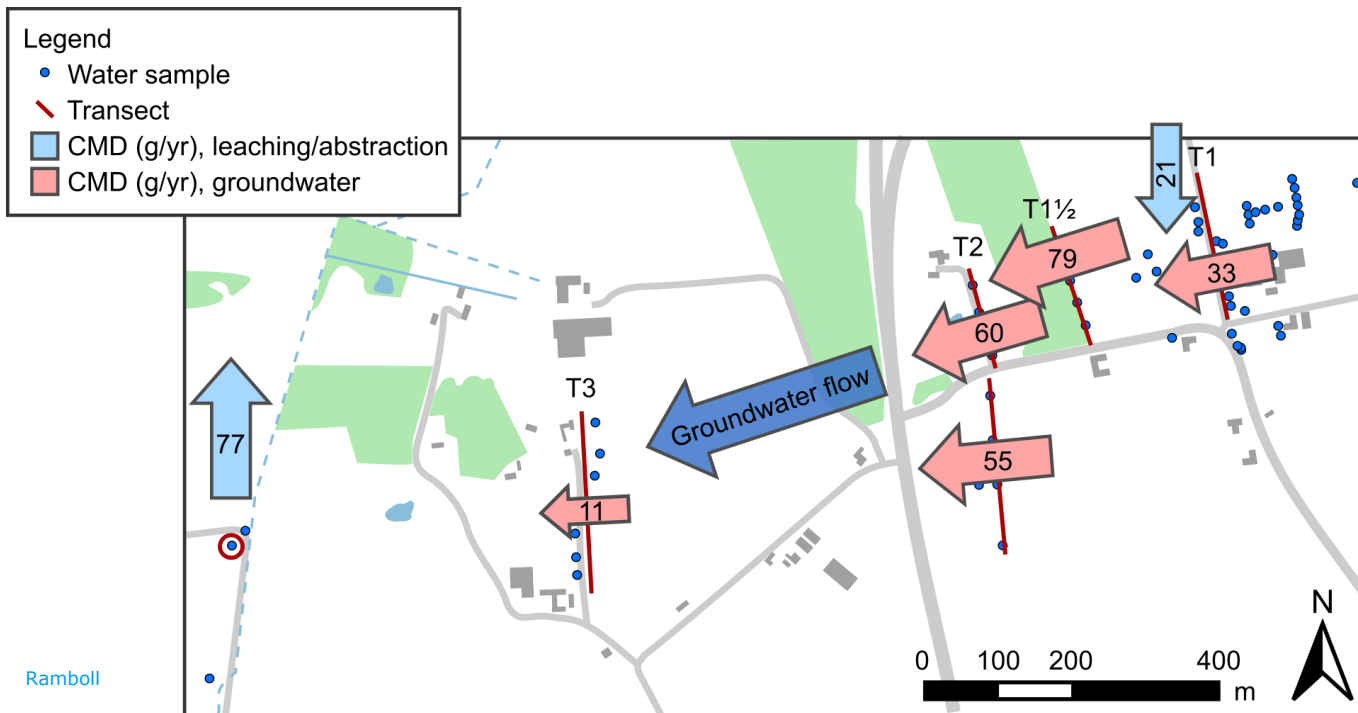
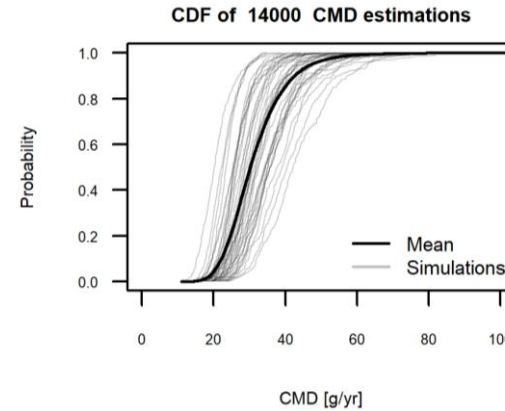
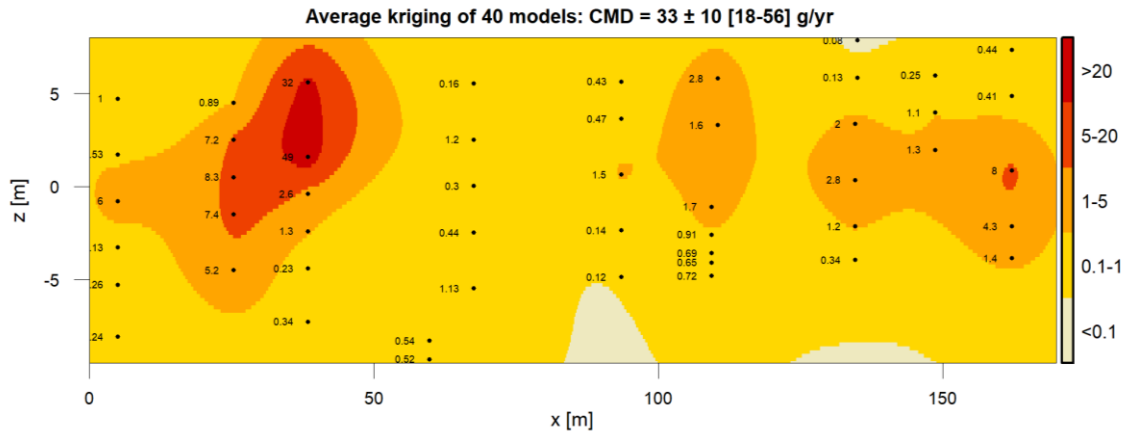

Beregnet forureningsflux

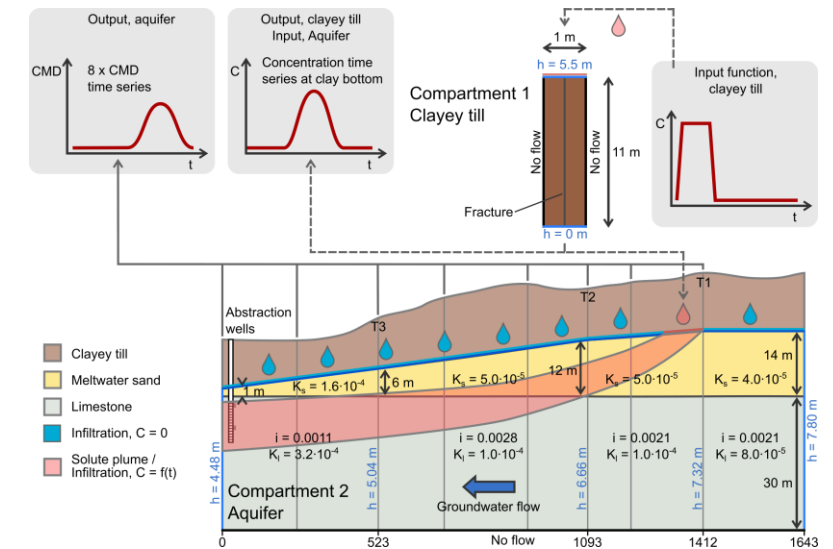
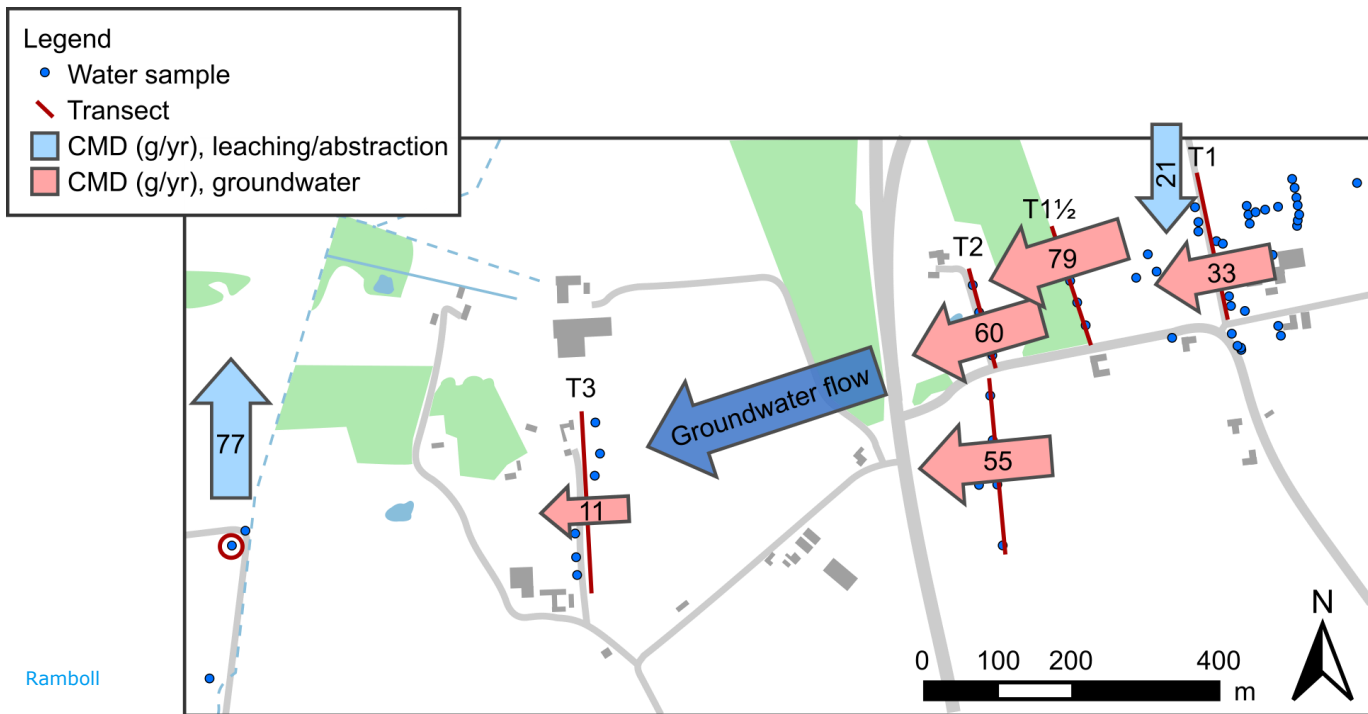
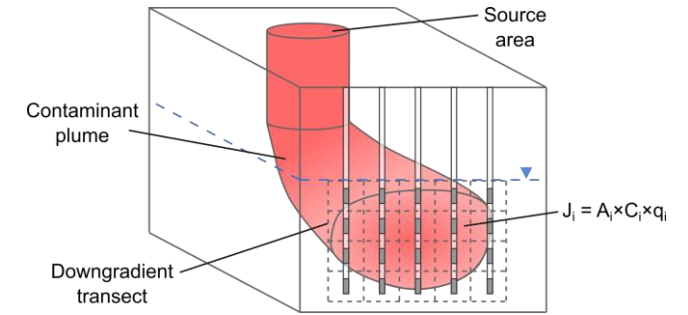
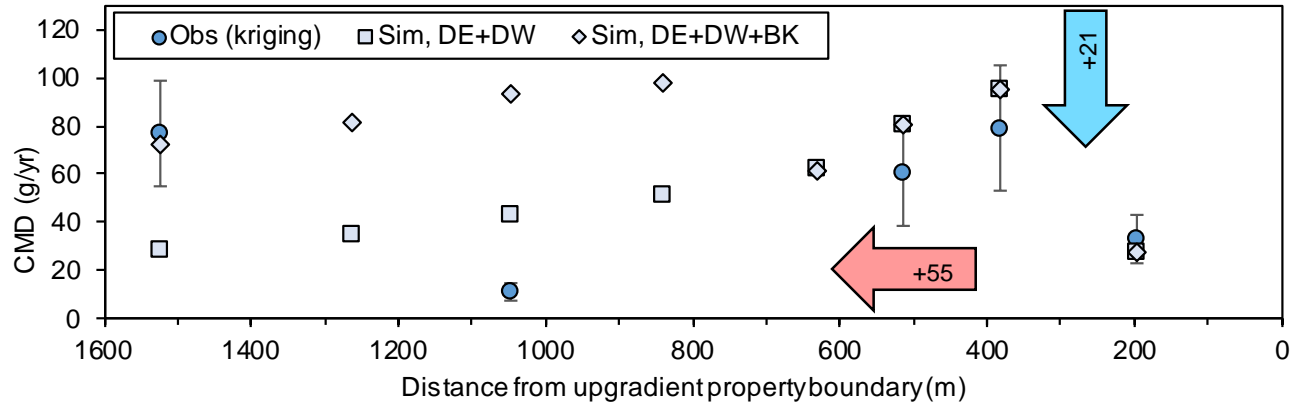
Anton Bo Bollingtoft
 PhD student
DTU SUSTAIN
Department of Environmental and Resource Engineering
 Danmarks Tekniske Universitet
 Bygningstorvet
 Building 115, Room 148
 2800 Kgs. Lyngby

→ Spor 1, Modul 4

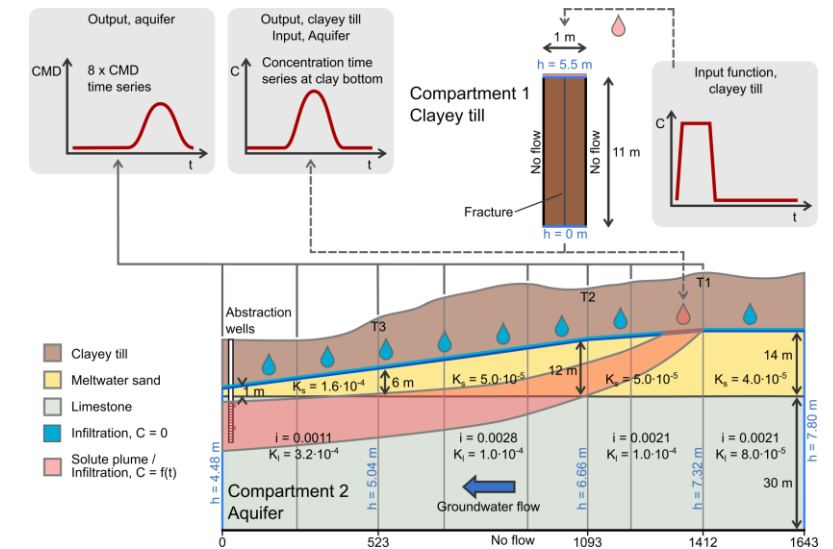
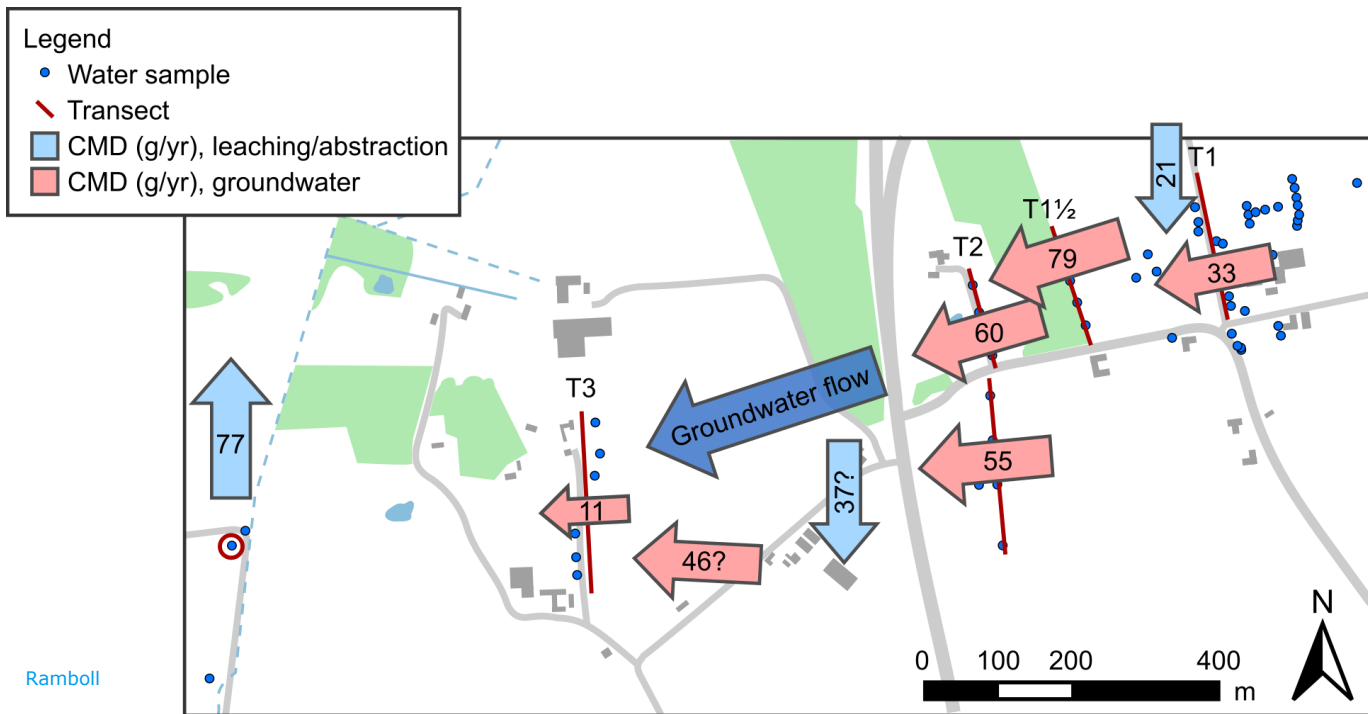
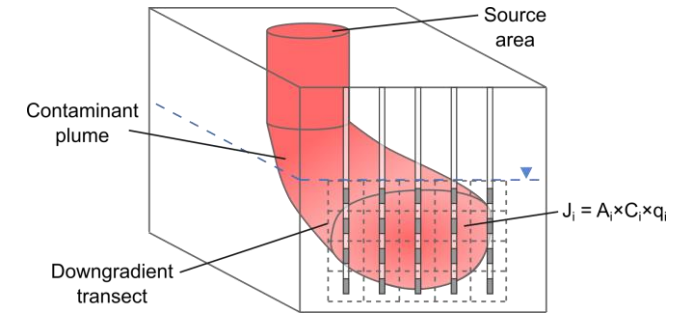
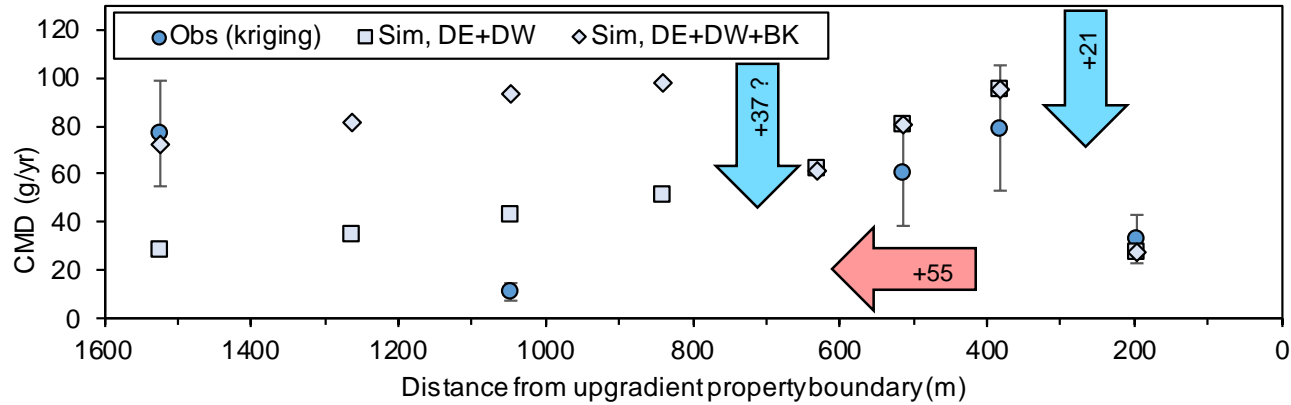

Beregnet og modelleret forureningsflux i systemet

Beregnet og modelleret forureningsflux i systemet

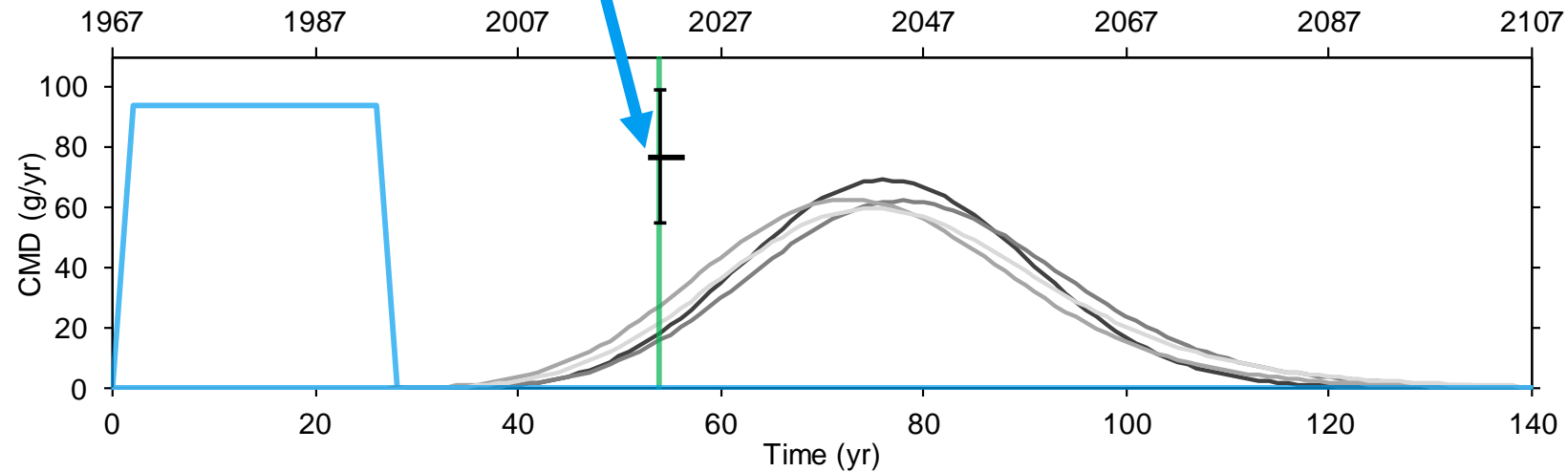
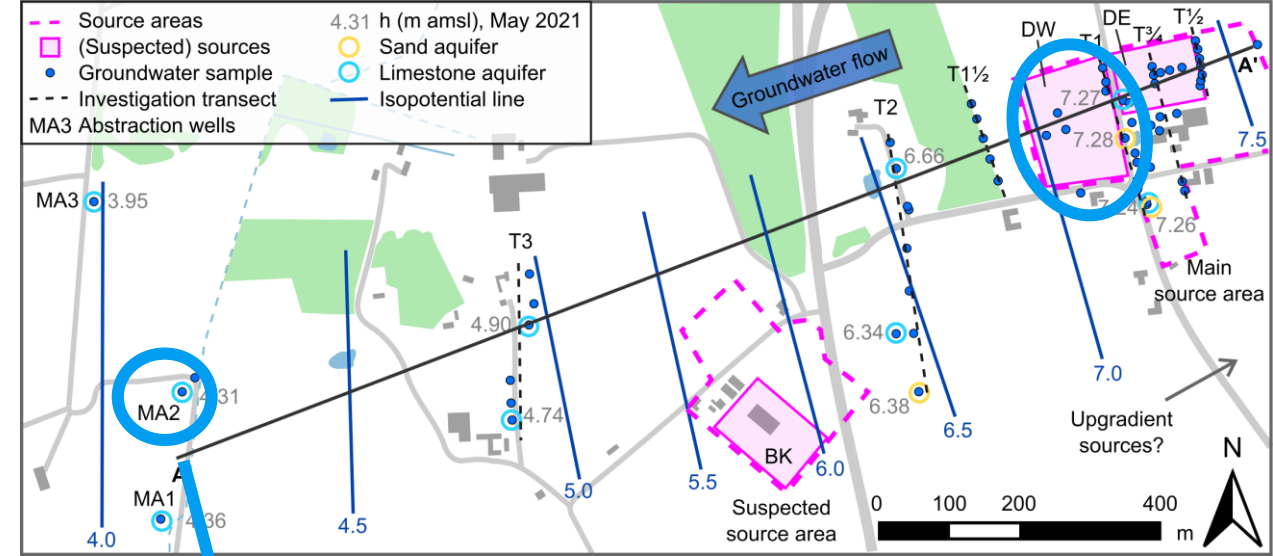

Forureningsflux over tid

- Varighed ved kildepladsen
- Kendt kilde DW

Resultater

- Koncentrationen stiger (væsentligt) indtil 2040'erne
- Maks. flux $\sim 60-70$ g/år
- Kilde DW forklarer kun $\sim 1/3$ af den nuværende flux
- Varighed indtil ~ 2090

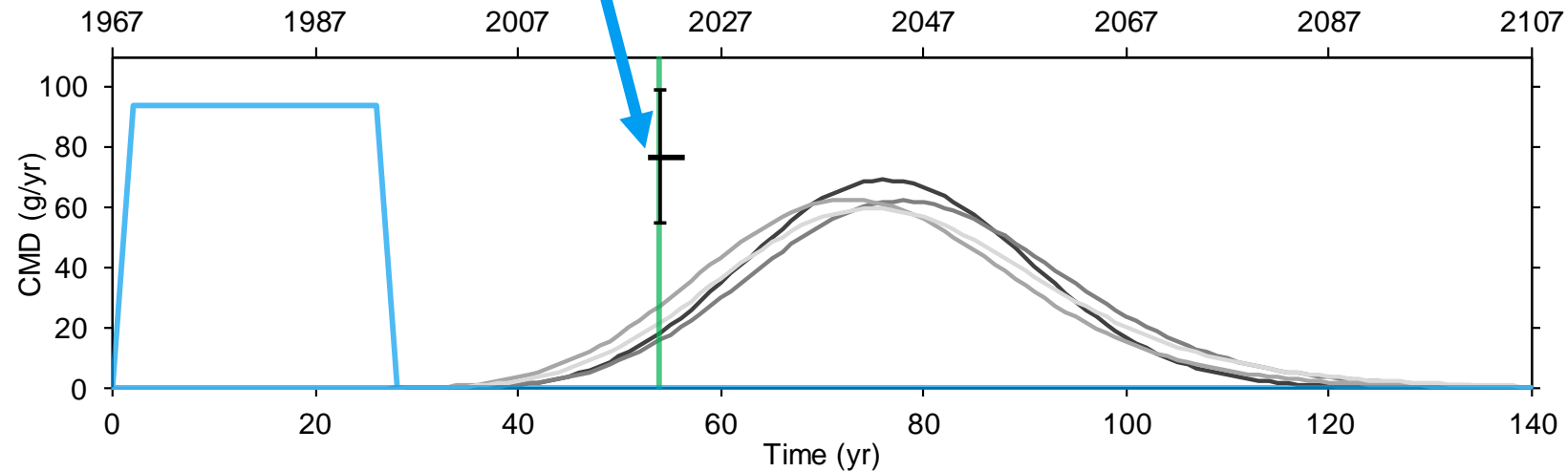
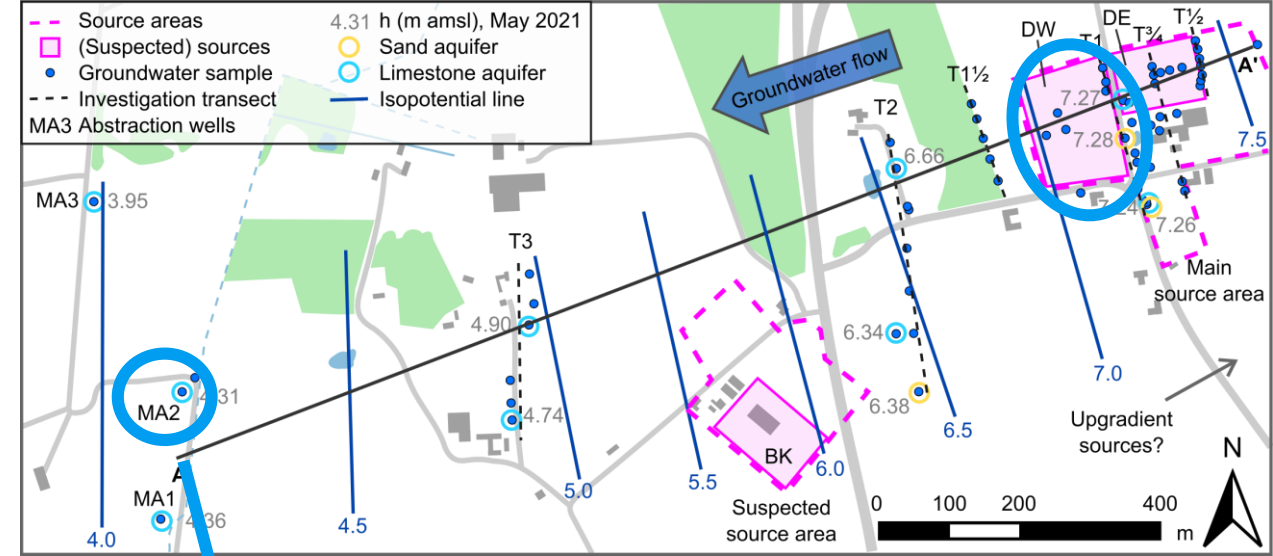
Forureningsflux over tid

- Varighed ved kildepladsen
- Kendt kilde DW

Resultater

- Koncentrationen stiger (væsentligt) indtil 2040'erne
- Maks. flux $\sim 60-70$ g/år
- Kilde DW forklarer kun $\sim 1/3$ af den nuværende flux
- Varighed indtil ~ 2090

→Hvad hvis vi inkluderer de andre kilder?

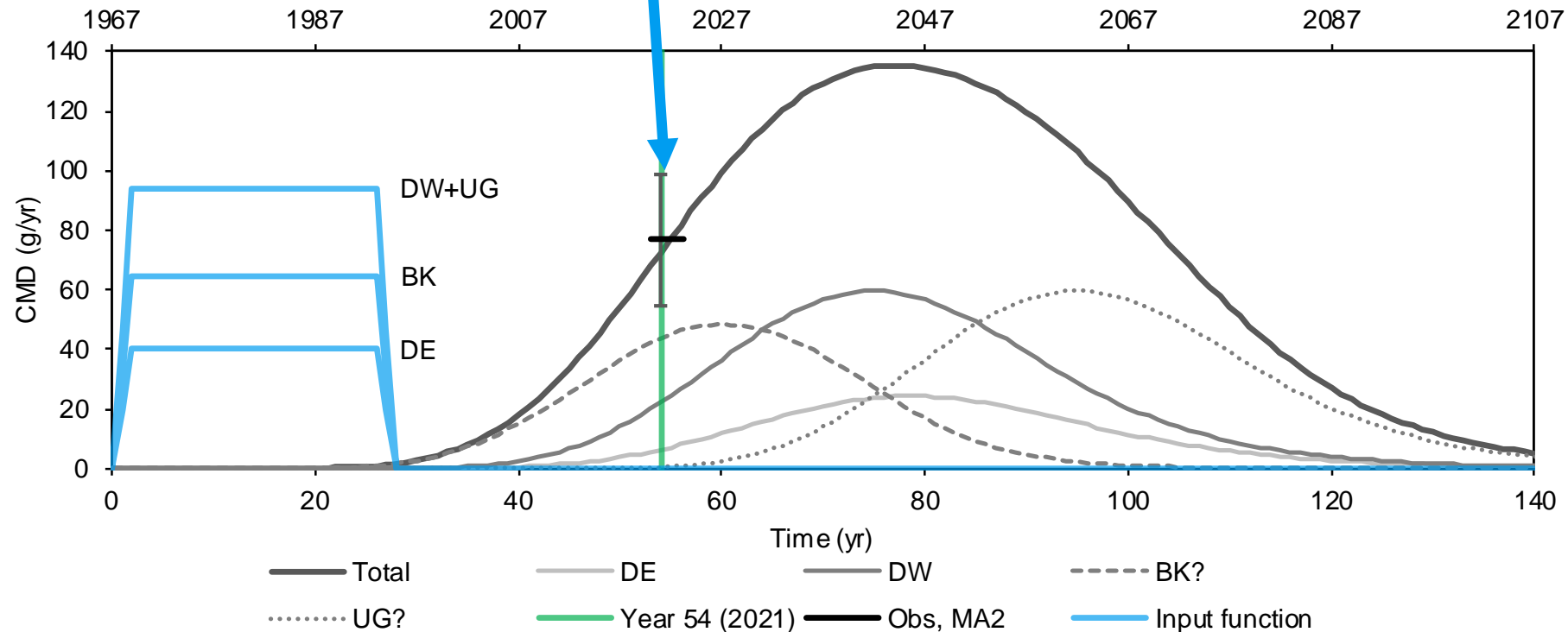
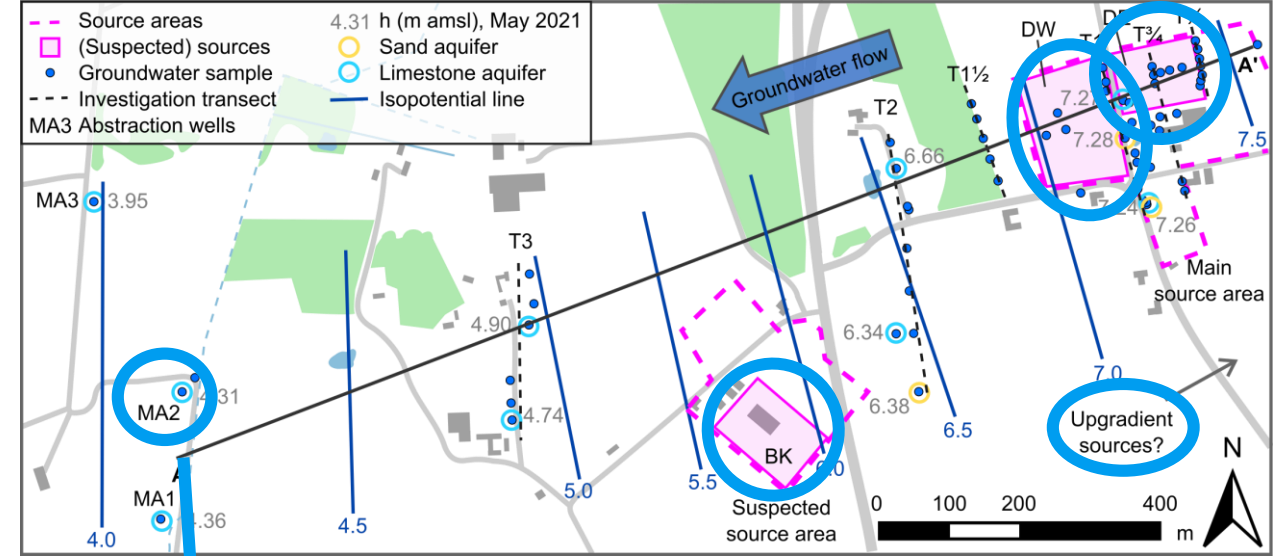

Forureningsflux over tid

- Varighed ved kildepladsen
- Alle kilder
  - Primær kilder DW + DE
  - Mulig kilde BK
  - Mulig opstrøms kilde UG

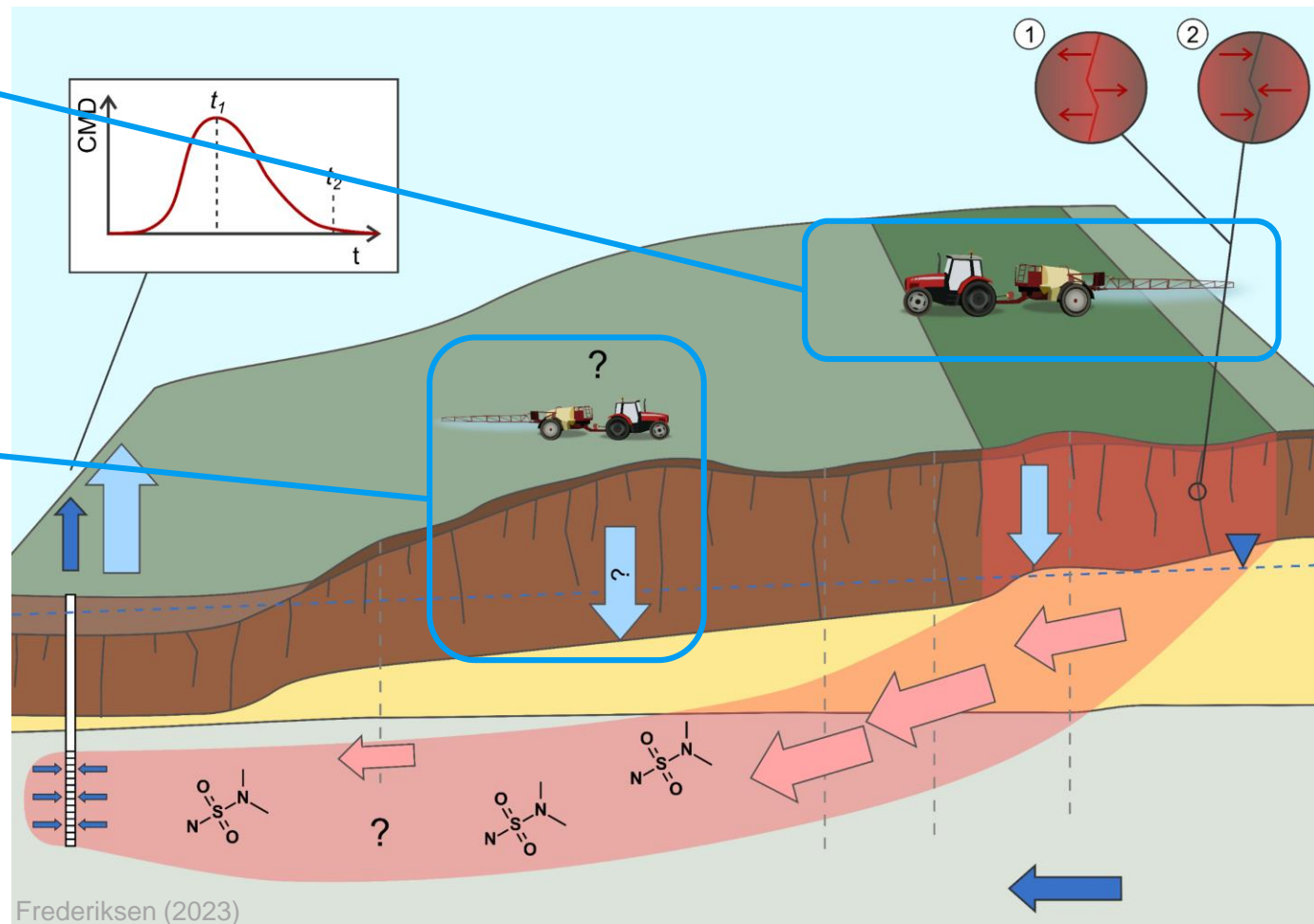
Resultater

- Koncentrationen (væsentligt) stiger indtil 2040'erne
- Maks. flux ~ 130 g/år
- Tilsammen forklarer kilderne hele den nuværende flux
- Varighed indtil 2100+

Konklusioner

- Anvendelse af moderstoffer til DMS kortlagt
  - Lokaltetshistorik
  - Historiske luftfotos
  - Overfladeprøver
  - Porevandsprøver
- Ukendt kilde identificeret
  - Kombination af beregnet og modelleret forureningsflux
  - Forureningsflux er et mere "robust" værktøj end koncentration

Frederiksen (2023)

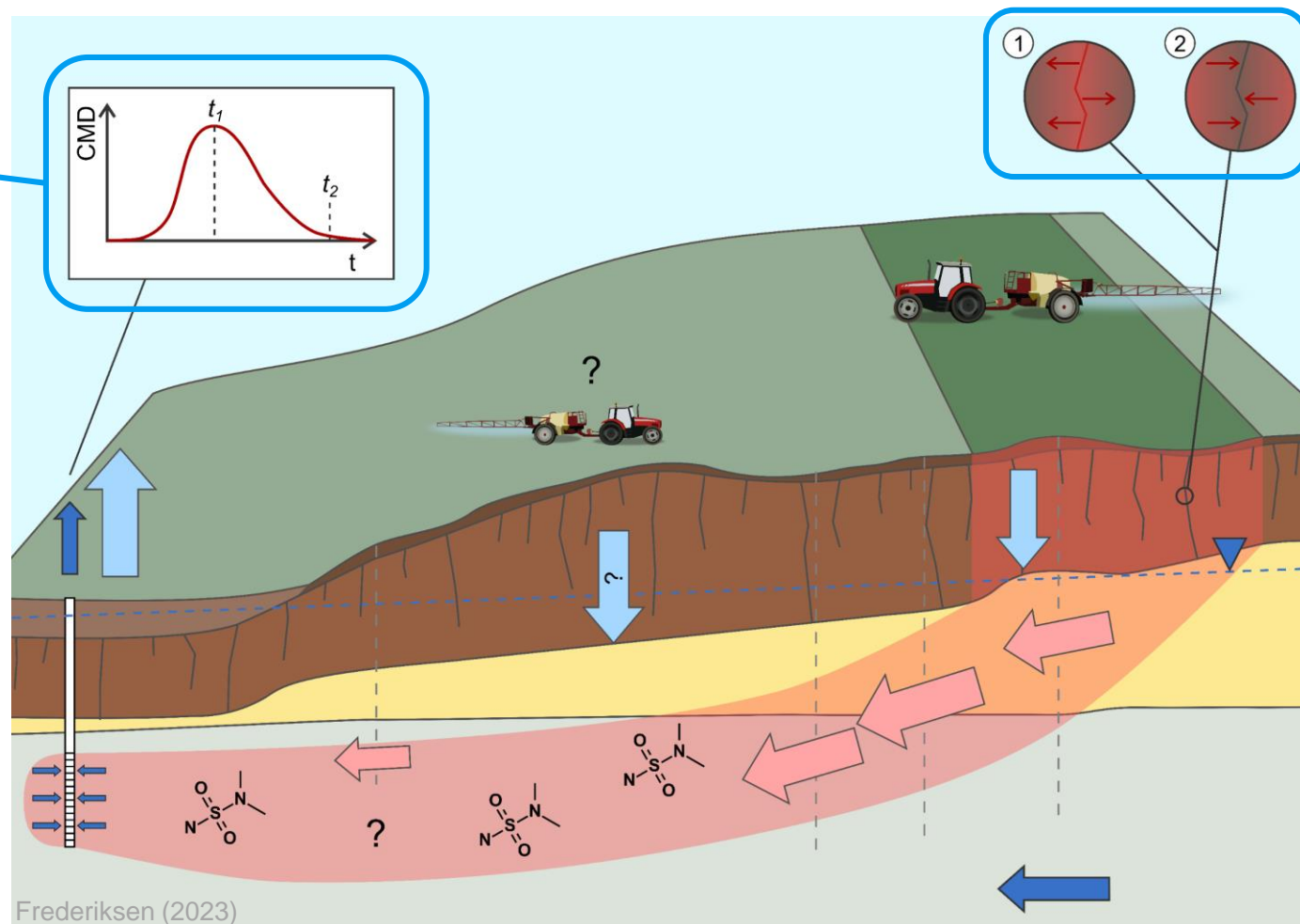

Konklusioner

- Varighed af DMS ved kildeplads vurderet
  - Overraskende lang (mobilt stof)
  - Topper omkring 2040'erne
  - **Varighed til starten af det 22. århundrede?**
  - Sprække-matrix-interaktioner kan forlænge udvaskning fra moræneler

→ Støtte til forsyninger og regioner

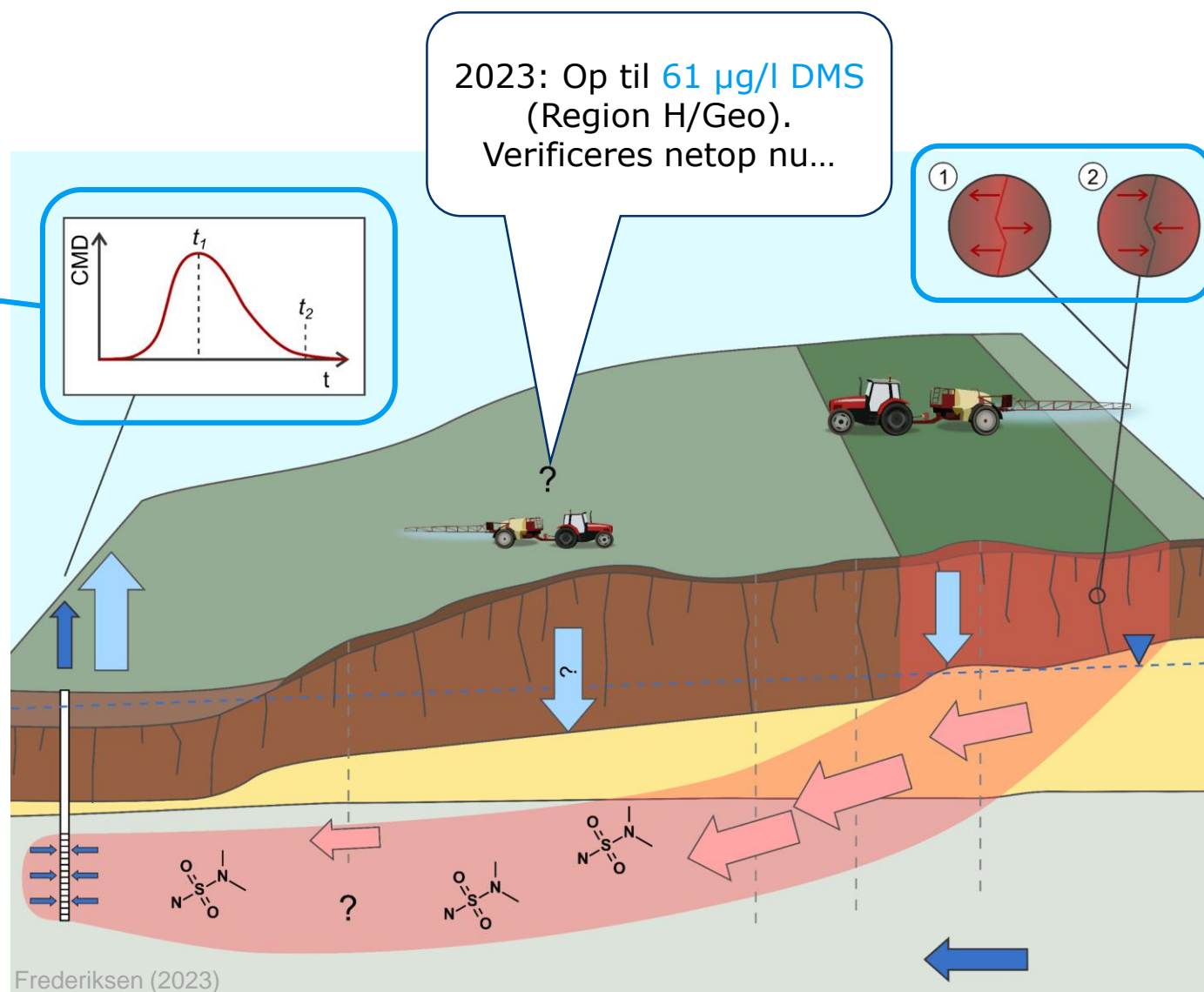
- Opsporing af kilder
- Vurdere varighed af DMS og andre mobile og persistente forureningsstoffer i indvindingsoplande

Frederiksen (2023)

Konklusioner

- Varighed af DMS ved kildeplads vurderet
    - Overraskende lang (mobilt stof)
    - Topper omkring 2040'erne
    - **Varighed til starten af det 22. århundrede?**
    - Sprække-matrix-interaktioner kan forlænge udvaskning fra moræneler
- Støtte til forsyninger og regioner
- Opsporing af kilder
  - Vurdere varighed af DMS og andre mobile og persistente forureningsstoffer i indvindingsoplande

Spørgsmål?

Majken Frederiksen
Afdeling for Forurennet Jord & Grundvand
mjf@ramboll.dk

RAMBOLL

Bright ideas.
Sustainable change.

Referencer

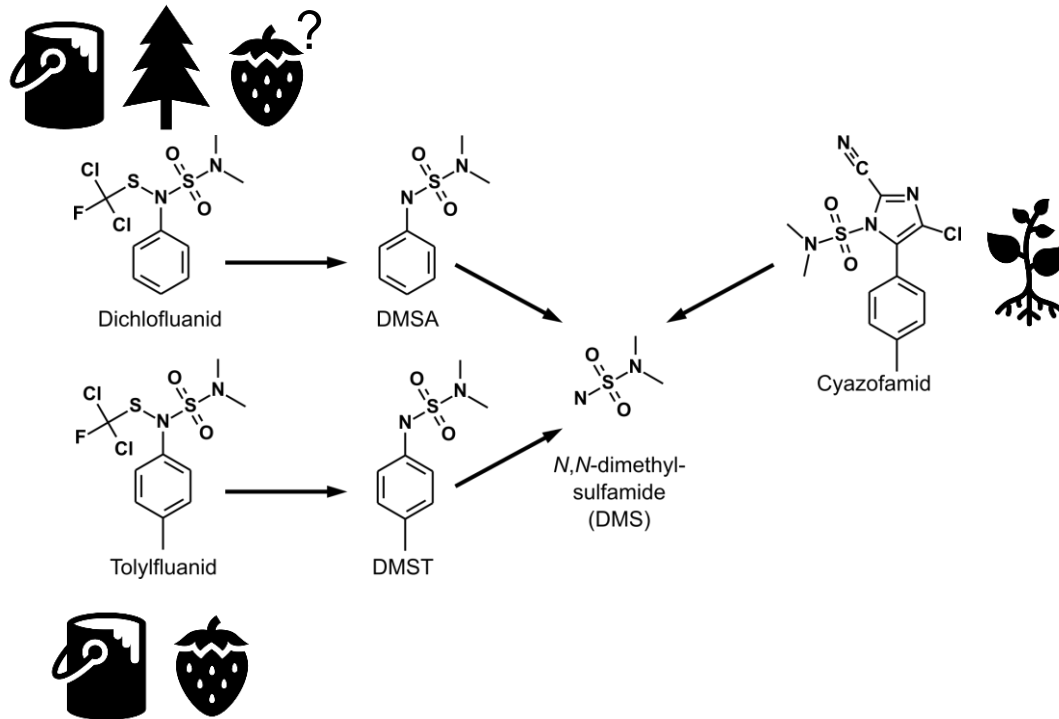
- Frederiksen, M. (2023). Tools for quantification of the duration and impact of pesticides in groundwater resources. PhD thesis. Institut for Miljø- og Ressourceteknologi, Danmarks Tekniske Universitet, Kgs. Lyngby, Danmark.
- Frederiksen, M., Albers, C.N., Mosthaf, K., Janniche, G.A.S., Tuxen, N., Kern-Jespersen, H., Bollmann, U.E., Christophersen, M., Bjerg, P.L. (2023a). Long-term leaching through clayey till of N,N-dimethylsulfamide, a Persistent and Mobile Organic Compound (PMOC). *Journal of Contaminant Hydrology*, 257, 104218.
- Frederiksen, M., Mosthaf, K., Bøllingtoft, A.B., Albers, C.N., Christensen, B.S.B., Christophersen, M., Tuxen, N., Tüchsen, P., Clausen, L., Janniche, G.A.S., Bjerg, P.L. (2023b). Predicting the impact and duration of persistent and mobile organic compounds in groundwater systems using a contaminant mass discharge approach. *Journal of Environmental Management*, 348, 119199.

BONUS

Feltlokalitet

Lokalisering af tidligere jordbærmarker

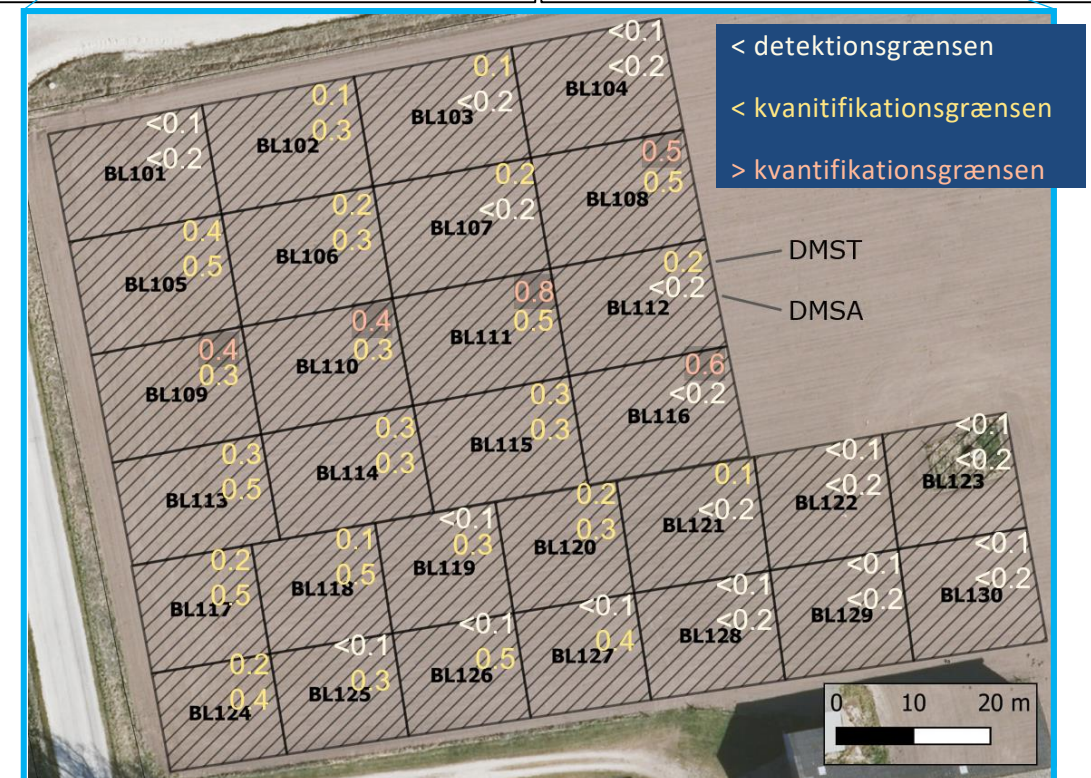
- DMS ikke påvist i jordprøverne
- Fund af intermediater (DMST + DMSA)
- Bekræftet brug af aktivstof(fer) på tidligere jordbærmarker

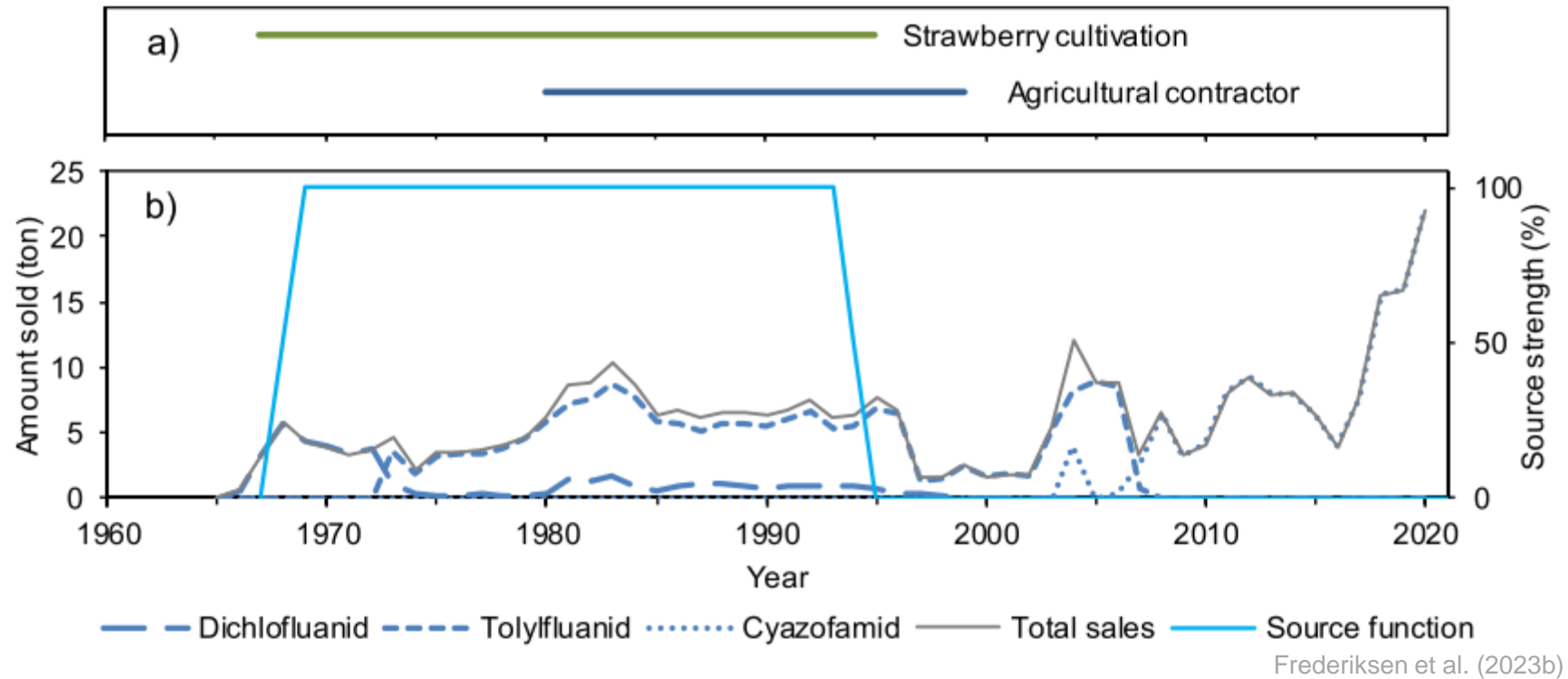
Frederiksen (2023)

<0.2	<0.2	<0.2	<0.2	0.8	<0.2	<0.1	<0.1	<0.1	<0.1	0.3	<0.1
<0.2	<0.2	<0.2	<0.2		0.2	<0.1	<0.1	<0.1	<0.1		<0.1
<0.2	<0.2	<0.2	<0.2			<0.1	<0.1	<0.1	<0.1		<0.1
<0.2	<0.2	<0.2	<0.2	0.3		<0.1	<0.1	<0.1	<0.1		<0.1
<0.2	<0.2	<0.2	<0.2			<0.1	<0.1	<0.1	<0.1		<0.1

DMST (left table), DMSA (right table)

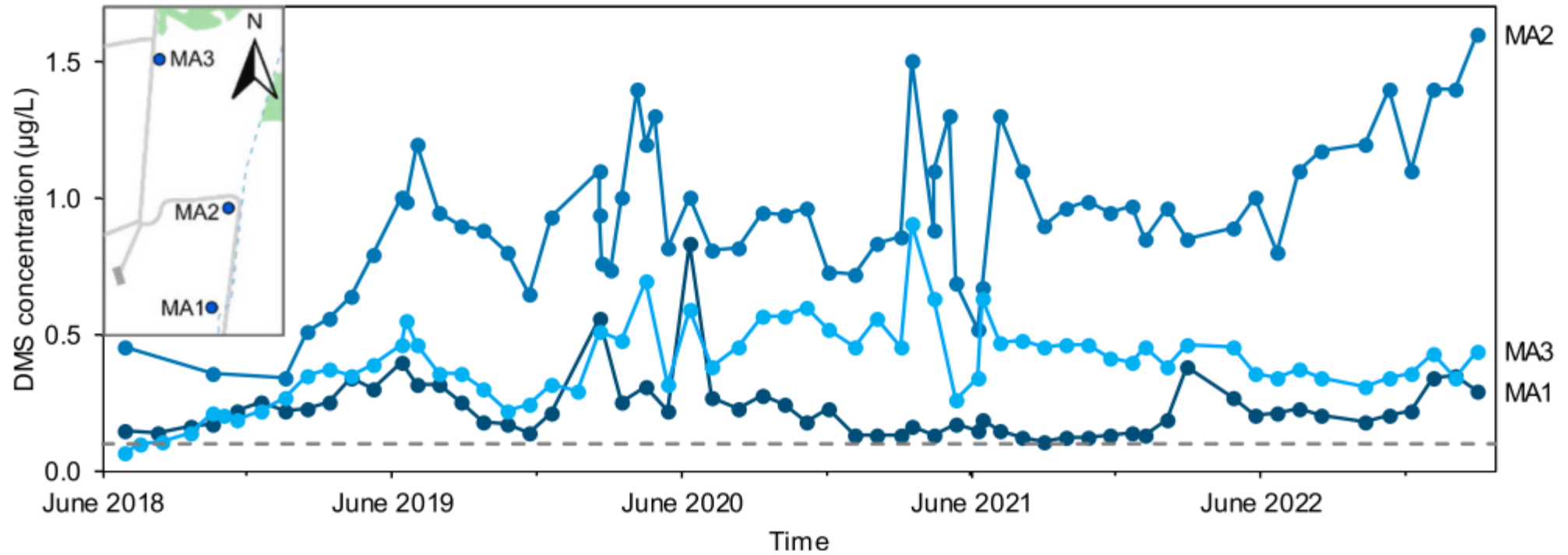

Salg, anvendelse på lokaliteten og kildefunktion

DMS på kildepladsen

Frederiksen et al. (2023b)
Data fra Novafos